

<https://doi.org/10.36007/4478.2023.127>

A SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY, MINT AZ EGYÜTTNEVELÉS ORIGÓJA

Márta TREMBULYÁK¹

ABSTRAKT

The major changes in social and economic processes in the 21st century make it necessary to rethink the role and professional path of teachers. The need to respond to constant change is a challenge when it comes to responding to expectations. Research on co-education is mostly concerned with the competences of specialised professionals, not with the tasks of mainstream teachers. But alongside attitudinal changes, a methodological transformation of teachers is also needed. One important implication of all this has to do with training. The first step in co-education is to define the necessary pedagogical competences, which are a prerequisite for the success of the process. One of the guiding documents for co-education is the expert opinion, which contains the diagnosis, equity and areas for improvement. It should be a basic task in the training of teachers in higher education to become familiar with the expert opinion and to be able to use it. After all, it is the starting point, the first step, which determines the direction in which the teaching-learning process should go.

KEYWORDS

co-education, expert opinion, inclusion, teacher, pedagogical method

BEVEZETÉS

A pozitív diszkrimináció a sajátos nevelési igényű tanulóknál törvényi és rendszer szinten is megjelenik a magyar törvényalkotásban.(1) Az oktatási rendszerben az elvárásoknak igazodnia kell a gyermek fejlődésének üteméhez. A lehetőségek, többlétszolgáltatások több területen pontosan szabályozva vannak, de nem mindenhol. A pedagógiai szakszolgálatok által javasolt méltányosságok értelmezése, gyakorlatba való integrációja a pedagógusoknak, szülőknek sokszor interpretációs akadályba ütközik. Kutatásomban az együttnevelés hiányzó láncszemeit kutatom. Az együttnevelés sikeres megvalósulásának egyik fontos momentumaként lenne a szakértői véleményekben, a szakemberek által javasolt gyakorlatok megvalósítása. Ez sokszor viszont nem valósul meg, melyet a probléma többoldalú megközelítése jól érzékeltet.

A szakértői vélemény- irányelvek

A gyógypedagógus a szakértői bizottságban elsőként a taníthatóság, felzárkóztatás lehetőségeit fejlesztési-nevelési-oktatási esélyeket vizsgálja és erre tesz javaslatot. A szakértői vélemény egyik alapja lenne az egyéni pedagógiai tervezésnek és a pedagógiai segítségnyújtásnak. Nem csak a pedagógusoknak készül, hanem a szülőknek is, ezért lényeges lenne mindenki számára a gyermek problémáinak összegző véleménye. Ami mindenki számára érthető információkat is tartalmaz.(2) Mivel az együttnevelés célja lenne, hogy a gyerek szerves része

---

¹ Trembulyák Márta, tanársegéd, doktorandusz hallgató, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar
tremblyakmarta@gmail.com

legyen a közösségnek és képes legyen képességeit kifejleszteni optimális körülmények között.(2) Az integráció nem arról szól, hogy hogyan kell 2-3 sajátos nevelési igényű tanulót beilleszteni, hanem hogy hogyan lehet átalakítani az oktatási rendszert és az oktatási környezetet úgy, hogy a rendszer meg tudja felelni a gyerekek sokféleségének. (3)

A 2013 (ii.26) EMMI rendelet alapján a javaslatok tartalmazza a javaslatokat az oktató/nevelő intézmények számára és a fejlesztést kiegészítő lehetőségeket. A javaslatok több formában jelenhetnek meg. Elsőként megállapítják a fejlesztés rehabilitációs célú foglalkozásokat. Majd tanulás-szervezési és módszertani pedagógiai ajánlásokat tesznek. A pedagógiai értékelésre, javaslatokra vonatkozó iránymutatást és egyéb a köznevelési törvényben tett jogosultságokat is megjeleníti

A komplex gyógy-pedagógiai- pszichológiai vizsgálat során egy team dolgozik együtt. A team közös véleményt fogalmaz meg és a szülővel egyezteteti a leírtakat.

Az OECD meghatározása alapján a sajátos nevelési igényű gyerekek megsegítést igényelnek. Magyarországon már a 1993.évi LXXIX közoktatási törvény szabályozta a többlétszolgáltatások lehetőségeit. Több fajtája lehet, anyagi, pénzügyi, dologi jellegű. A többlétszolgáltatások viszont mindig változnak az egyéni sajátosságok mentén.(4) Vagyis a leírt méltányosságokat az egyéni problémákhoz kellene igazítani. Ami azt is jelenti, hogy a méltányos értékelés több-félt is jelenthet, mert másképp tudjuk alkalmazni egy autista gyermeknél és másképp egy diszlexiás gyermeknél.

A NAT-ban hirdetett sajátos nevelési igény irányelvek célja, hogy a tartalmi szabályozás összhangban legyenek az egyéni sajátosságokkal. Több területre kiterjednek, elsősorban a fejlesztésekre vonatkoznak. Leginkább alsó tagozaton kiemelt fontosságú szerepet kell kapniuk és mindig megfelelő tartalommal igazodnia kell a gyerek egyéni fejlődési üteméhez. Az irányelvek megvalósulása érdekében több lehetőséget határoznak meg. A tartalmak kijelölésénél lehetőség van a területek módosítására, egyszerűsítésre, új területek bevonására is. Meghatározza a sérült képességek korrekciójának területeit és lehetővé teszik az időbeli kiterjesztés lehetőségeit.(5)

Több méltányossági területen találhatunk pontos meghatározásokat. A 20/2012 EMMI rendelet 11. paragrafusa alapján egy tanítási évvel hosszabbítják a követelmények teljesítését. A köznevelési törvény 60.paragrafusa meghatározza az életkort, ameddig a tanuló a nappali rendszerű képzésben tanul. Általános iskola esetén 17 év, középiskola és szakiskola esetén 24. életév betöltése után új tanév felnőttoktatásban kezdhető. A szabályozás a sajátos nevelési igényű tanulóknál lehetővé teszi, hogy mindkét intézménytípusban 2 évvel tovább tanulhatnak nappali rendszerű képzésben. Támogató funkció jelenik meg a tankötelezettség meghosszabbításával is. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható azon tanítási év végéig, amelyben a 23. életévét betölti. A köznevelési törvény 55. paragrafusa szerint az igazgató mentesítheti a gyakorlati képzés kivételével a tanulót a kötelező tanórai foglalkozás alól. Az EMMI rendelet tartalmaz még a vizsgaszervezés részleteit is.(1)

A kutatásomból kiderült, hogy a legnagyobb hiányosságnak azt érzik a pedagógusok, hogy a módszertani pedagógiai méltányosságok sok esetben nincsenek és nem is lehet őket konkrétan szabályozni. Viszont a szakértői bizottság eszközként jelenik meg ebben az integrációs folyamatban, hisz segítség nélkül nem képes az inklúzió megvalósítására. Nem elég, ha le van írva a javaslatok a szakértői véleményekben, ezeket be kell tudni helyezni a gyakorlatban a többségi pedagógusoknak. A probléma, hogy sok iskola egyfajta „kuktaként „viselkedik, képes kiengedni a gözt „, azokat a gyerekeket, akiket a hagyományos módszerekkel nem kezelhetők. (6) Atipikus gyerekek számára a tanulás-szervezés nem egyszerű és hamar előjönnek a másodlagos tünetek, ha nem jól működik. Ha nem megfelelő módszereket, eszközöket

választanak, nem lesznek hatékonyak. A mai pedagógiának kötelessége lesz megújulni sok területen, ahhoz, hogy az együttnevelés folyamatai sikeresek legyenek.(6)

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának irányelvei meghatározzák a hiányzó képességeket a segítségnyújtás szempontjából. Látássérülés esetén fontos, hogy időben „gazdaságosan dolgozhasson” a gyermek. A pedagógus feladata, felelőssége, hogy a tanulási feladatok a látássérült tanuló képességeinek. Az érzékeltetés minél több érzékszerven keresztül történjen. Egyéb fejlődési zavar esetében módszertani sokszínűség szükséges. A feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van. Olvasási zavar esetében, biztos szó olvasás, stabil betűismeret kialakítása legyen a cél. Az olvasási képesség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt. Figyelemhiányos /hiperaktivitási zavarnál szükséges a fokozott egyéni bánásmód. A feladat kivitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kivitelezése. Segédeszközök használata, a multiperspektivitás, vagyis a problémák sokoldalú megközelítése. Például az alkalmazási példák behozása tanulási folyamatban. Multiszenzorialitás jelenléte a tanulásban. Ami azt jelenti, hogy annál hatékonyabb, minél több érzékszervet vonunk be egy-egy tanulási folyamatba. A matematikai szakkifejezések fokozatos megkövetelése, szabályok precíz elvárásának elkerülése. A tantárgyak részletezése sok hasonló, konkrét és „megfoghatatlan” vagyis a pedagógusok véleménye alapján általános információt tartalmaz. Mindezek az irányelvek akkor nyernének hangsúlyt igazán, ha a pedagógusok megfelelő tudással rendelkeznek ezen a területen. De amíg a legfőbb cél még az oktatási rendszerünkben a kiírt tananyag leadása, és egy-egy tankönyv befejezése, a felvételre való felkészítés, vagyis aki nem halad az lemarad irány, nehéz az egyéni utakat megsegíteni.

Kutatás

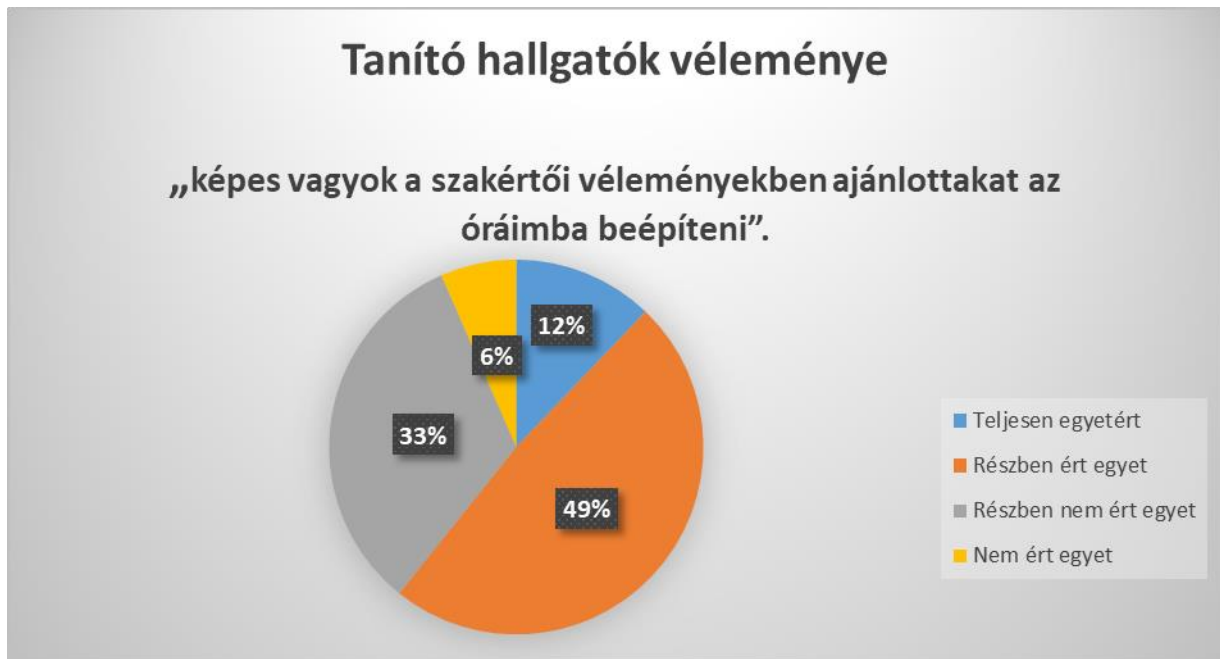
A kutatásomban közel 700 tanító és végzős, utolsó féléves tanító hallgató vett részt. Két eltérő kérdőívet használtam a többségi pedagógusok és a hallgatók számára, a pedagógusok közül csak az alsós tanítókat céloztam meg. Ennek oka, hogy ők azok, akik elindítják a gyerekeket a tanulás útján és biztosítják az első lépéseket. A kérdőívben nyílt zárt és attitűd kérdéseket egyaránt használtam és mindig lehetőséget adtam az egyéb vélemények kifejtésére. A megjegyzésekből is rengeteg információt tudtam összegyűjteni, sokan véleményezték külön is az adott kérdéseket. Az ország összes állami általános iskolájában és egyházi iskolájában kiküldtem a kérdőíveket és minden megyéből kaptam vissza eredményeket. A vizsgálataim során elmondható, hogy a gyógypedagógiai kompetenciák hiánya érezhető és ezt a tanítók is érzik és fel is vállalják. Magyarországon a gyógypedagógiai segítségnyújtás főképp a sajátos nevelési igényű gyermekekre koncentrál, kevésbé érinti a befogadó pedagógusok támogatását (7) Az adataim még nem teljesen feldolgozottak illetve itt inkább a kérdéseimnek az egyéb kategóriában adott válaszok elemzésére koncentráltam jelen tanulmányban. Hiszen ahol volt lehetőség saját vélemény kifejtésére, ott mindenhol sokszor előjöttek ugyanazon válaszok, felmerülő problémák. A szakszolgálatok belső anyagok segítségével próbálják egymás munkáját segíteni, bevált gyakorlatok által. A szakértői véleményekben többféle javaslatot is olvashatunk. A megkérdezettek, mind a tanítók, mind a tanító hallgatók több lényeges dolgot kiemeltek és tettek hozzá kérdést, véleményt. Ennek a sok egyéb gondolatnak pedig az volt az oka, hogy sokszor nem tudják, hogyan alkalmazzák helyesen a leírt pedagógiai méltányosságokat. A kutatás során pár kiemelt javaslat:

- számonkérésnél és feladatvégzésnél szükség szerint biztosítsanak több időt vagy kevesebb feladatot számára (az idő ne a szünet idejére essen)
- a tanítás – tanulás – számonkérő helyzetben részesüljön méltányos elbírálásban;

- számonkérés esetén választhasson az írásbeli és a szóbeli felelet között, hogy a legjobb eredményt érhesse el tudásának, az általa megtanultak közvetítésekor;
- számonkérésnél és feladatvégzésnél biztosítsanak több időt számára - minden tantárgyra vonatkozóan, hogy lassíthassa kapkodó tempóját, illetve az önellenőrzésre is maradjon ideje;
- az írásbeli számonkérés helyett részesítsék előnyben a szóbeli felelet alkalmazását, laptop, szövegszerkesztő program használata – ha az a tanítás – tanulás folyamatát segíti a gyermeknél
- Differenciálás a tanuló pedagógussal együtt töltött ideje tekintetében: az egyénre fordított idő mennyiségében, minőségében.
- Írásos feladatoknál a helyesírási szótár használatának lehetővé tétele. Fontos a tanulókat megtanítani a szótár használatára.

A hallgatók több kérdésnél megjegyezték, hogy sajnós a tanulmányaik során nem találkozni tanulási zavarral küzdő gyerekekkel. A differenciálás, az adaptált környezet létrehozása, az eszközök használat, többletidő használata, ezek problématerületei a legtöbbször fordultak elő a tartalom elemzések során. A javaslatok általános érvényűek és saját egyéni fejlődéséhez kell igazítani a tanulóknál, ehhez pedig szükséges lenni a tanulási problémák ismeretére. Mikor és mennyi a többletidő adása szükséges. Megteheti e a pedagógus azt, hogy nem pontoz le egy dolgot úgy, ahogy többi gyerekét. A pedagógusok hiányolják azt az alap gyógypedagógiai tudást, ami ehhez szükséges lenne. Nem ismerik a sajátos nevelési igényű tanulók tanításához szükséges módszereket. Szakértői véleményekkel sokan nem találkoznak az oktatás során, csak a gyakorlatban már. Minden pedagógus fontos eszköznek tartotta a szakértői véleményekben leírtakat. De a legnagyobb problémának is sok esetben. Hiszen ez lenne az alapküldetés, ami megmutatja, hogy egy adott tanuló milyen problémákkal küzd. Visszatérő kérdésésként előjött a többségi pedagógusoknál az is, hogy mi a helyes méltányos értékelés. Meddig lehet azt mondani, hogy ez még elfogadható, a gyermek önmagához képest kitűnően teljesített. Nincs szabályozva és elég nehéz sokszor az átlagos százalékokhoz egyéni módon meghatározni az eredményeket. Jól érzékelhető volt a válaszokban, hogy hiába történik meg a diagnosztizálás, hiába ismerjük a problémákat és jelennek meg a méltányosságok, ha nem tudjuk őket alkalmazni. Ha ez nem működik, akkor mindennek nincs értelme. Illetve mindenképp meg kell azt is említeni, ha nem jól működik az egyéni megsegítés, akkor annak súlyos következményei lehetnek a fejlődés irányát tekintve egy gyermek esetében. Egy nem megfelelő módszer, egy rossz szokás kialakításának visszafordítása még nehezebb és sokszor több időt vesz igénybe. Hiszen sokszor egy folyamat kialakítása hosszú időt jelent, de mellette a tanítás nem szünetel. Többször előkerült példáhozánál egy-egy eszköz használata. Hozzáfüzésésként jelent meg: Mit kezdjen a pedagógus addig egy aliglátó kisgyeremekkel, amíg nem tud gyors-és gépírni és nem tud haladni a többiekkel. Jogos kérdésként miért kell ugyanazt a tananyagot elsajátítani és szinte hasonló idő alatt egy-egy többségi osztályban. A szigorú szabályok, tantervek, tanmenetek, felvételi rendszer alkalmazása meghatározza a haladás ütemét. Bizonytalanság van a többségi pedagógusok részéről abban, hogy sokszor a saját személyiségükön múlik a döntés. Hiába tudják vagy látják azt, hogy ez nehezebben megy, ezt nem tudja elsajátítani az adott gyermek, ha azt a felvételi rendszer vagy az érettségi kéri. A követelményrendszerek nem szelektálnak a problématerületek szerint.

A kérdőívemben feltettem kérdésként a gyakorlatban dolgozó tanítóknak és a hallgatóknak is azt a kérdést, hogy egyetértenek e azzal a megállapítással, hogy „képes vagyok a szakértői véleményekben ajánlottakat az óráimba beépíteni”.

1.ábra Végzős tanítók véleménye

A tanítók csupán 12% értett egyet, hogy képes beépíteni a szakértői véleményekben olvasottakat a pedagógiai gyakorlatban. 49% részben igen és 33% pedig részben nem értett ezzel egyet. Ami azt is jelenti, hogy a közel 200 megkérdezettből 12 % magabiztos a gyakorlati alkalmazásban.

2.ábra Tanítók véleménye

A tanítók 21%-a teljesen egyet értett azzal, hogy alkalmazni tudja a javaslatokat. 41% csak részben értett ezzel egyet és 31 % részben nem értett egyet ezzel a meghatározással. A már gyakorlatban dolgozó tanítók hozzáállása jobbnak tűnik, mint a hallgatóké, aminek lehetséges okaira a későbbi kutatásaimban utalok is.

A másik lényeges kérdésem a hallgatókhoz szólt, hogy mikor találkoznak először a szakértői véleményekkel. Olvasnak e a tanulmányaik során illetve tanulmányoznak e ilyen dokumentumokat a gyakorlati munka előtt. A megkérdezett hallgatók 41% azt állítja, hogy sem a gyakorlatok, sem a tanulmányok alatt nem találkozott és nem olvasott szakértői véleményt. Mindössze 28% az, aki olvasott és tanulmányozott, és ami még lényeges, hogy 23 % csak a gyakorlatban találkozott vele. Alap feladatként kellene a tanítási gyakorlatban megjelenni, hogy a szakértői véleményt megismerjük és tudjuk is alkalmazni. Hiszen ez a kiindulópont, első lépés, ami meghatározza, hogy milyen irányban induljunk el a tanítási folyamatban, olyan információkat adhat, ami nagyban segíti a pedagógiai munkát.

3.ábra Tanító hallgatók véleménye

ÖSSZEGZÉS

Összefoglalóként, próbáltam az alapokból kiindulni és a kutatásom egy kis szeletét bemutatni. Sok tényező összefüggő eredménye az együttnevelés. A szakértői vélemények értelmezései, alkalmazásai az építőkövek alapjait képezik, amire tudjuk a többi téglát rakosgatni. Nagy segítség lenne a pedagógusok számára a gyakorlati módszerek ismerete. Az elmélet, szabályozás is az együttnevelésben általános érvényű. Aminek sokszor az az oka, hogy egyénileg minden gyermek más és így valószínű más módszert kellene nála használni. De egy általános módszertárat legalább a tanítók elé kellene tárni, már az oktatásuk során, hogy lássák, mi gyógypedagógusok mit tartanánk megfelelőnek. Kotschy már 2003-ban megfogalmazta, hogy a pedagógusok képzésének nagyon kis része vonatkozik a sajátos igényekkel rendelkező tanulókkal kapcsolatos pedagógiai kérdésekre, s a gyakorlatban való alkalmazási lehetőségek szinte egyáltalán nem jelennek meg. Pedig a méltányossági pedagógia célja a mindenkinek

megfelelő, öt megillető oktatás biztosítása, ami által a legjobb teljesítményt tudja elérni minden diák.(8)

IRODALOMJEGYZÉK

- [1.] MILE, Anikó, Az együttnevelés gyógypedagógiai támogatórendszere. In: Torgyik Judit (szerk): Százarcú pedagógia. International Research Institut, Komarno.2015. 227-332.p
- [2.] TUKERICSNÉ , Schvilinger Anikó, SNI Információs füzet, 2022,Oktatási Hivatal Pécsi Pedagógiai Oktatási Központ
- [3.] https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Pecs/2022/SNI_informacios_fuzet_2022_febbruar.pdf
- [4.] KÓPATAIKÉNÉ, Mészáros Mária, Nyitott középiskolák. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2008.Budapest
- [5.] JÁSZI, Éva, „Gyöngyszem az ékszerdobozban” – pedagógushangok az együttnevelésről Az Eszterházy Károly Főiskola tudományos közleményei (Új sorozat 40. köt.). Tanulmányok a neveléstudomány köréből = Acta Academiae Agriensis. Sectio Paedagogica. 2015. 69-88. p.ISSN 1586-6181
- [6.] A sajátos nevelési igényű gyermekek irányelvei
- [7.] https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alaprogramok/
- [8.] METZGER Balázs: Iskolai agresszió a szakértői bizottságok szemszögéből Új Pedagógiai Szemle 2008 június–július
- [9.] MOHAI Katalin, PERLUSZ Andrea, Útmutató az integrált és inkluzív oktatáshoz a többségi pedagógus számára, 2020, <https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/10/utmutato-az-integralt-es-inkluziv-oktatashoz.pdf>
- [10.]FÖLDI, Brigitta, Kiemelt figyelmet igénylő tanulók méltányos fejlesztése. In: A gyakorlótól a szakmai fejlesztő iskoláig. EKKE Líceum Kiadó, Eger,2021. 251-287. p.ISBN 978-963-496-200-7 <https://doi.org/10.46403/agyakorlotol.2021.251>